

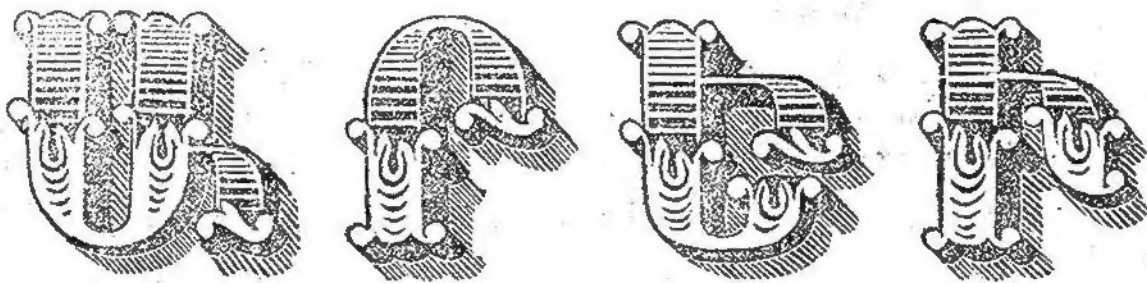
ՀԱՏԸ 5 ՄԻԼԻԵՄ

ԲԱԺԱՆԳԻՆ

Տարեկան վեցամսեայ	
ԵԳԻՊՏՈՍ . . . 2. 0. 30	40
ԱՐՄԱՍՏԱՆԱՆ 30. 20	10

ՍԱՆՈՒԹԻՄԵՆՈՒ ՀԱՄԱՐ ԴՈՒՆԻ, ՏԵՐԹԵՆՈՒԹԵԱՆ

ԱՐՏՈՒՍՏԵՐ ԼԵՒՈՆ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ՇԱՀԵՐՈՒ ՕՐԿԱՆ

ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ՇԵՐԱԲԸ ԵՐԵԲ ԱՆԳԱՍ

ԽՐԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՏՆՕՐԵՆՈՒԹԻՒՆ

Շաբա Ապրիլ Տարի, Թի 16

ԱՂԵՔՍՏԱՆԴՐՈՒՆ

ՀԱՍՏԵ

Journal ARBY

B. P. N. 600

Alexandrie, EGYPT

ՀԱՐԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ ԶԵՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ԶԵՆ ՎԵՐԱԴՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

ՏՆՕՐԵՆ-ԽՐԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ՎԱՀԱՆ ԹԵԲԵԱՆ

ԱՆԱՊԱՏԵՆ ԱՐԶԱԳԱՆԳ

Դ.

«Հայկական Ռազմական» բա-
ցատրուիները իբրեւ իրականութիւն
լացնելիք պատկեր մըն է այսօր-
ուան օրս, բայց իբրեւ բացատրու-
թիւն՝ կ'երեւայ թէ ԵԱԲԵՐՈՒՄ վրայ
ան կը պահէ տակաւին իր մեծ հը-
մայքը: Անոնց համար, ինչ վիճակի
մէջ կ'ուզէ թո՛ղ ըլլայ, «Ռազմա-
նական» մըն է ան, որ իրենցն է,
ուրիշներ չէ: Ուրիշներ կ'ընան և
պէ՛տ են անո՞վ հետաքրքրուի՞լ մի.
միայն «տուրք» վճարելու համար ա-
նոր: Ասկէ անդին, պէտք չէ բա-
նի խառնուիլ, պէտք չէ փնտել
գործին ո՛չ անցեալը, ո՛չ ներկան,
հարցնելու չէ՝ թէ՛ քաղաքական,
դիւտաբանական ու դրամական երբեակ
տեսակետներով՝ լաւ հաշիւ մը եղած
էր անոր ձեռնարկուելէ առաջ, և
մանաւանդ փնտելու չէ՛ թէ՛ այդ-
քան մեծ ու պատասխանատու գործ
մը, եթէ պիտի կատարուէր, պէտք
չէ՛ր որ ազգին ուրիշ տարրերուն
ալ համաձայնութեամբն ու գոր-
ծակցութեամբը կատարուէր՝ որ-
պէս թէ՛ բոլոր ուժերը միացած
ըլլային և թէ՛ յառաջիկային, եթէ
ձախողութիւն մը պատահէր, մէկը
միւսին ըսելիք մը չունենար...
Արդ, ձախողութիւնը—և ինչ ձա-
խողութիւն—պատահած է հիմա,
այնքան մեծ որ բան մը ըսելու ոչ սիրտ
ունինք ոչ ժամանակ, և միայն կ'աշ-
խատենք համատարած պահանջ փըր-
կել ինչ որ կարելի է: Այս ըսել չէ,
հարկաւ, թէ՛ վաղը, միւս օր, տա-
րիէ մը կամ տասը տարիէն, պիտի
չհաղւաքն պատասխանատուութիւն-
ներն ու ազգին միացորդ մասը պի-
տի չգիտնայ թէ որո՞ւ և ինչ բանի
կը պարտի իր 1915ի հաւատը կա-
րուածները, բայց, այսօրուան համար,
կ'զգանք թէ՛ կանխահաս և անօ-
գուտ է ասիկա, ու ոչ միայն կ'աշ-
խատենք զայն մոռնալու, այլ և
ձեռք կ'երկարենք անոնց դոր՝ դոնէ
երեւոյթներէն դատելով՝ մեր խըզ-
ճին մէջ յանցաւոր կը նկատենք
այսօր, և ասիկա միայն անոր հա-
մար, ինչպէ՛ս ըսի՛ք որ կարենանք
բան մը աւելի փրկել սա՛ խոշոր
նաւաբեկութենէն: Ընդունեցէ՛ք,
և ես կ'ուզէի առ միայն ըսել, որ
վայրկեանը դէշ ընտրուած է իբրեւ
պահանջատէր ներկայանալու և դի-
մացնելին լուրջութենէն օգտուելով՝
ձայններնիք բարձր հանելու համար
անոր դէմ, երբ խօսելու իրաւուն-
քը անոնքն է աւելի...:

Հա՛րկ է որ աւելցնեմ թէ բո-
լոր այս խորհրդածութիւնները, այս
կատկածանքներն ու մեղադրանք-
ները պատճառ մը չեն որ «Հայկա-
կան Ռազմական»-ին վրայ չմտա-
ծենք ու չօգտենք անոր: Թերեւէ
ազգին ամենէն ձեռնհաս մարդիկն
ու բոլոր մարմիններն ալ միասին,
արդէն նայն որոշուած տուած պիտի

ըլլային, և այդ պարագային միջոց-
ներուն վրայ յաւելում մը միայն ե-
ղած պիտի ըլլար, ինչ որ միշտ բա-
ւական չէ արդիւնքը փոխելու հա-
մար: Բայց առանց այդ «թերեւէ»-ին
ալ, ռազմական կատար մը գոյութիւնը
այնպիսի գործ մըն է — մա-
նաւանդ ա՛յնպիսի թշնամիի մը
դէմ որ իբրեւ պատանդ իր ձեռ-
քին տակ ունեցած անմեղներու
զլիւնը արդէն ինչուցած է հնա-
բաւոր մեծագոյն հարուածը — որ
անոր նախապէս համաժող եղած ըլ-
լանք թէ ոչ անոր մասին առաջուց
մեր կամքը հարցուած ըլլայ թէ ոչ,
եթէ քիչ-չատ մտածող և հոգի ու
սիրտ ունեցող մարդիկ ենք՝ ուրիշ
բան չենք կրնար ընել այսօր, բայց
միայն կ'ուզեն շարունակութիւնն ու-
զել...: Այս է պատճառը որ «Հայկա-
կան Ռազմական»-ին իրաւունքներուն
մինչեւ ցարդ մեր տուրքը զլացած»
չըլլալէ զատ, աշխատել ենք որ այդ
տուրքը ուրիշներն ալ վճարեն,
ձանցեն ենք առանձինն ու հիմա ալ
նորէն կը փորձենք կոր Զեպի հետ
միասին՝ որպէսզի շատ աւելի ա-
ռաւոր ըլլայ այդ տուրքը... ասոր
պզտիկ ազդեցոյց մը, ուղղակի մեր
մասին խօսելով, Ալեքի բացած հան-
գանակութիւնն է «Հայկական Դո-
լութեան Կառնի համար», որուն
արդիւնքը, ինչպէս գիտէք, կը
գրուի Կաթողիկոսին տրամադրու-
թեան տակ, «որպէսզի անխտիր յառ-
կան ազգայնականները ազգայնաբու-
կամ կուռքները գործնական գոր-
ծին ինչպէս որ պէտք էր պահան-
ջէն» իսկ մենք գուրս, այն գործը
որուն մօտ ենք սրտով և որուն
մինչեւ հիմա ուժ տուինք մեր կըր-
ցած բոլոր միջոցներովը, ըսել կ'ու-
զենք «Ազգ- Շահբու Պաշտպանու-
թեան Հիմնադրում» գործը, միթէ՛
նոյնպէս քանիցս յայտնեցիք դրա-
կան համակրութիւնը «Հայկա-
կան Ռազմական»-ին եղբայրներուն,
հակառակ որ անոր նախադասէն ալ
— գուցէ ոչ շատ տրամադրուելիք
միտք մը և ուժ մը այս ազգին
մէջ—մարդ խորհուրդ հարցուցած
չէր կանխաւ Ռազմականատին բաց-
մանը մասին՝ զոր թուի թէ Հայ
անպատասխանատու Դահլիճ մըն էր
որոշած անդին...: Խնդիրը, հետե-
ւաբար, «զլանալու» մէջ չէ, այլ
չզլանալով հանդերձ՝ քիչ տալուն,
կրցածէն շատ պակաս տալուն մէջն
է, և այսպէս ընտելները ոչ թէ
«մերկներն» են միայն, այլ դրե-
թէ «ամենքը»՝ որուն մէջ «մերկ-
ներն» ալ կան հարկաւ:

Ու չէ՛ք տեսներ որ միայն «Հայ-
կական Ռազմական»-ին եղբայրնե-
րուն» չէ որ քիչ կուտան, այլ «Հայ-
կան Մահաճակատի եղբայրներուն»
ալ, որոնց մօտին դոնէ կարծիքի
տարբերութիւններ գոյութիւն պիտի

չունենային և չունին հարկաւ: Ին-
չո՞ւ առկայն խօսքը չէք ընել ա-
նոնց: Արդեօք անո՞ր համար՝ որ
լայնօրէն կը հոգացուին կորանոնը,
թէ ոչ որովհետեւ ասոնց գործին մէջ
մաս չունին և ասկէ ու է փառք
չէք կրնար սպասել առանձինն կու-
սակցական տեսակետով...:

Թէպէտ չհասկցայ թէ իմ «Դաշ-
նակցական» թղթակցայ ինչո՞ւ միտ-
թեան «անտեղիտակ» պէտքն և
կարելիութեան համոզուել է Սուե-
տիոյ դաղթականներուն եղբայրական
վիճակը մօտէն տեսնելէ ու այն-
տեղ թագչուած տրամին շուրջ
միտած ու դարձուած դժոխային
էնթրիկներուն դիտակցելէ ու ան-
ձամբ կրելէ վերջ, բայց կը գու-
շակեմ թէ զինք այսպիսի համո-
զումի մը բերելու համար արդարեւ
չափազանց «գոժիսային» եղած են
այդ էնթրիկները... «Մեր չունե-
ցած ճաշակները մոլորութիւն կան-
ուանենք» ըսած է մէկը. այնպէս
ալ՝ կարծեմ թէ մեր մէջ էմբրիկ
կ'անուանենք այն միջոցները զոր
մենք չենք կրցած գործադրել...
Եթէ այս եղած չըլլար, իմ համո-
զումովս, «էնթրիկ»-ին հայերէն բա-
ցատրութիւնը, պիտի տարափէի սա՛
«գոժիսային» բառէն՝ գոր ինչ ալ
ըլլայ, պէտք չէր այդքան աժառ-
գործածէինք այս պահու՛մ երբ բա-
ռերը յաճախ կը պակսին կոր ան-
դին՝ Հայաստանի վիճակը պատկե-
րացնելու ուղած ատենին...:

Կ'ներգրաւուեմ, վերջացուցած
պահու՛մ, թէ ինձի հաճելի թուած
նամակի մը իբրեւ պատասխան՝ այս
տողերը պէտք էր անել իսիստ
եղան: Ինչ պիտի ըլլար՝ եթէ հա-
ճելի գտած չըլլայի զայն: Կ'աղա-
հայցեմ, սակայն, թէ կուտակցա-
կան ու ազգային միութեան միեւ-
նոյն փախաբուին է որ մոլորեցայ
այսպէս խօսելու, որովհետեւ նախ
սխալ հասկացողութիւններու վրայ
չի կրնար երեք հիմնուիլ միտ-
թիւնը, և երկրորդ՝ որովհետեւ
Դաշնակցականի մը բան մը հասկը-
նելու, նոյն իսկ հետը բարեկամա-
նալու համար՝ քիչ մը պոռալու
է...:

Վ.Ա.Ա. ԹԵԲԵԱՆ

(*) Միջոց չունիմ որպէսզի խոստու-
միս համաձայն՝ Ռազմականի նամակն
ալ վերաւճիմ հոս: Դիտար ըսելիքս
սա՛ էր՝ թէ ես ալ չեմ փափաքել կու-
սակցութեան պարզ լուծումը (արդէն
չէ՛ որ միւսը կը քարոզէ)՝ այլ կը
փափաքեմ անոնց լուծումը՝ իր բանին
պէ՛տ՝ ազգ- պաշտպանութեան հոգի
և անուր քովի թէ՛ մը մէջ, իսկ նմանու-
թեան եղբը այս և Դաշնակցականին նա-
մակին միջև սա՛ է, ըստ իս, որ երկու-
քն ալ կ'զգուշացնեն միութիւնը «քա-
նութեան թոյն մը» ընելէ, և մին «Հայի»,
Ռազմականի տուրքը, միւսը «հոգի ու
անուր քովի թէ՛ մը պահանջմամբ» ա-
ւելի ներուժ և աւելի ընդարձակ գոր-
ծունեութեան մը համար միեւնոյն ազ-
գային մտադրութիւնը կը յայտնեն
զոր պիտի չընէր զուգէ չէզոք մը... Եւ
ասիկա հիմ մըն է որուն վրայ կրնայ մի-
ութեան չենք կատարուելի Վ. Թ.

ԹՈՂԵՔ ՓԱՆԶԻՄ

Փախսական Հայ Մօր

Ես աշնան պէս եմ:
Իմ զարդերս ինձմէ կողոպտուած են
ու հանդերձներս գունաթափ են ու պա-
տառաւորս:

Կ'ուզեմ փախչիլ, զի յոյսերս վերա-
ւորուած են:

Բայց հայրենի արեւը ոսկեղէն խոս-
տումներով կը ջանայ զիս կեցնել, ու
աստղերը կը ճղին արծաթեայ թելե-
րով սեւադիւր երկրին կաշկանդել քա-
ղերս:

Ո՛վ լուսին, ջուր սիրող պաղա-
տանքները կը փղկեցնեն զիս:
Ձմեռը մահուան երգերով կը վազէ
հաւեւս:

Կ'ուզեմ փախչիլ, բայց ճամբանե-
րու արիւնտ ըստղերը կը բռնեն
զիս:

Ու կը տօգուեմ աշնան նման, և կը
դողամ ես:

Թողէ՛ք, հայրենի հորիզոններ, ար-
տաւազին կ'աղաչեմ ձեզ, թողէ՛ք որ
փախչեմ, իմ գիւղիս լացո՛ղ աղբիւր-
ները:

Սրտիս վերջին հատորը մահացու
վէճով մը վերաւորուած է: Թողէ՛ք որ
զանի թեւերուս մէջ առած թռչիմ այս
չար աշխարհս:

Թողէ՛ք, թողէ՛ք...

Ձե իմ հոգիս հանդերձներուս նման
պատառաւորս է, տեսէ՛ք, ու ես աշնան
նման կողոպտուած եմ յոյսերէս...

ՄԻՀՐԱՆ Յ. ԱՍՏԻՐԵԱՆ

ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

ԽԱՅԵԼՈՒԹԻՒՆԸ

Աղեքսանդրիոյ Հայ Կարմիր-Քային
տուած կրկին այցելութիւններս յիշե-
ցուցին ինձ Յիսուսը Դողգոթայի ինչին
վրայ և այն «կոտորած» քաղաքը որը
կային ի հետապնդէ և հայրենիս:

Տասնընեք դար առաջ Սիմական ցե-
ղի մը միլիտանտութիւնը՝ յանձին Պի-
տրիարյութեան և տեղեկաբակ շուրջի
կայսերական վարչութեան բարեհաճ հա-
ւանութեամբ՝ խաչին վրայ կը զամէր
անմահ մարդ մը, որուն մեակ յառ-
ցանքն էր եղած բարեգործութիւն սրբի-
ւոյ իր քաղաքուս վրայ, քարոզելով
միաբնակային ճշմարտութիւն, եղբայրու-
թիւն և արքայութիւն: Արեւական ցեղ
մը՝ ընդունակ այդ վսեմ գաղափարները
իրացնելու, Արքայապետ սրացաւ դէպի
Դողգոթայ և անմահացի հաւատքով մը
այն խաչը իր կռակին առաւ և սերով
կրեց զայն՝ լոյս հաւատքի և ազատու-
թեան թշնամի ըլլալ խաւարի զօրու-
թիւններուն դիմադրաւ: Եւ իբրեւ ճըշ-
մարտութեան զօրակիր՝ այդ խաչը մեկը
ուսերուն, մերթ քաղաքներուն վրայ
յաղթանակաւ պատգուց ընդ հոգի և ընդ
ջուր, մինչեւ աշխարհի չորս ծաղերը:
Եւ Շաւարշանայ երկնազօղ Շուշանայ
արքայադուստր Սանդիսոյ նահապետ-
ութենէն մինչեւ այսօրուայ բազմապար-
շաքները՝ խաչակրութիւն մը, ո՛չ, ճըշ-
մարտ խաչակրութիւն մեղաւ կեանքը
Հայուն՝ որ ասիական բարբարոսութեան
խաւարակուտ անապատին մէջ ջրխառ-
նէութեան և արեւմտեան քաղաքակը-
թեան անմիտ ջահակիրը կը հանդիսա-
նայ:

Հայը, ուրիշն, ամենէն առաջ ըմբռնեց
Դողգոթայի այն Մեծ Զոհին քարոզած
ճշմարտութիւնը և այնուհետեւ իբր 2000

տարի՝ ոչ Պարսկական հուրն ու սուրբ,
ոչ Արքայական մեթոդիկ հալածանքները
և ոչ Մոնղոլական անուր խռովու-
թիւնները չկարողացան տապալել Հա-
յութեան հալայ և հատարաւոր կողմին
որ յաւիտեական Մասիսի նման անա-
սան կը դիմադրուէր ամեն հարուածի և
ցնցումի Այն, անասան կը մնար այդ
կաշին և կը պարտաւորուէր ներկայ
1915ին աղաւտութեան դեղեցիկ զարու-
ողլունելու, երբ Մոնղոլականութիւնը՝
Գայդէրի գեր-գիւղային վանալականու-
թեան հետ զայնակցելով՝ զայն արմա-
տէն տապալելու մօտը դիւային ճրա-
դիր մը յղալու և զործարկելու Եւրո-
պայի մէջ միլիտանտ ծաղիկ երբեք
սարկներու դիակներուն վրայէն այս ու
այն կողմ սրացող Դողգոթէ՛ք իր բարեկա-
մութեան մէջ պիտի բռնուի համար
Թուրքերը՝ Թոյլ տուաւ անոնց—ըսե՛նք
նաեւ խորուրդ տուաւ— տարիներէ ի
վեր դերեմք տաքսպեցնող Հայի: Երեւ-
զիլը կանաչ սեղաններու վրայէն միւս
զամ ընդ միշտ սրբելու կարծեաւ Եւ-
չքտուեցաւ մէկը՝ որ նահապետող
ամբողջ ժողովրդի մը ի պաշտպանու-
թիւն՝ բողոքող ձայն մը բարձրացնէր
Պատերազմի կամ չէզոք հոգիները պը-
ղատակութեան ստանալու թիւում հանդի-
սատեալ կը լինին կատարուող անուր ող-
բերգութեան, և չպատահեցաւ Միջին
կիւրնացի մը՝ որ օգնութեան փութաբ
գրիտունութեան և քաղաքակրթու-
թեան դատին համար մարտիրոսացող
ժողովրդի մը խաչը դոնէ՛ք թեթեւեւ
լու...:

Եւ երբ կը բաղադրուէ Հայուն խա-
չելութիւնը Գո խաչելութեան հետ, ո՛վ
Յիսուս, նե՛քէն ինձ ըսել որ Դոյ՛ղ տեղե-
քանի մը ժամ միայն, իսկ Հայուն՝ ամ-
բողջ տասնեկէն դար: Երբ «Հոգիս յո-
ժար է ալ մարմինս ակալ» կը մրնջէիք,
հրեշտակ մը կը փութար գիւղ զօրացը-
նելու, իսկ Հայութեան անհուն ողբա-
կէցին ոչ օք կը նայի դիմի՛, Դոն, խա-
չին վրայ, Աստուած իմ, Աստուած իմ,
ընդէ՛ք թողէ՛ք զիս՝ աղաղակեցիք, իսկ
Հայը տասնեկէն դար ամբողջ՝ Գո խա-
չի վրայ խաչելութեան անդրադարձի
մը կ'ողջակելի: Դոն տեսնելով մայրը
ու Գո սիրեցեալ աշակերտը խաչին ոտ-
քը՝ զանոնք իրարմով միմիկեցնէր
հապա Միջազգեքի անապատները քըշ-
ուած կամ ընտանիքներու ծոցէն խը-
ուած տարաբաղդ հայութիւնը և մանուկ-
ներ ինչո՞վ և ո՞րմով միմիկեցնէր
Յովսէփ մը Գո մարմինը խաչին վրայ
առաւ: Իմաստիկ կոյս դերեղմանի մը մէջ
ամենփնտել, և երկնազօղ մը՝ խուճի ու
նալէ՛ք բերաւ Գո մարմինը օծելու: Կա-
պ Գո անուան համար նահապետող
հարիւր հազարաւոր Հայ հայերու և ա-
մուսլիմներու անթաղ դիակները մի՛կ և
միւր պիտի ամփոփին, Գեղ՝ համար կուտա-
լային Գոտերը երուսաղէմի և կանայք
իւր օւ խուճի կը պարտաւորէին՝ յետ
միաշարժութեան Գո Գերեզմանը օծելու:
հապա Եւրոպայի, Տիգրիսի, Ճորխի, Եւ-
րասիայի և վանայ Պիտիմիսի աղիւ-
ներուն մէջ իրենց սրբութեան և կու-
սութեան ապաւանտը վնասող բերքա-
ւոր հայ հարսներու և կոյսերու սրբա-
ուն մարմինները ո՛վ պիտի թաղէ՛ Գո
տաճարները, ո՛վ Տէր, պղծեցին և զանա-
ղեցին, խաչը անապատին և հայրոցիցի
և Գո անուր ծաղը ու ծանակ ըրին և
դիւային ծախտով մը կ'ըսեն այսօր ան-
պատկառ: «Տեսնե՛ք թէ իրենց պաշտոն-
Քրիստոսը պիտի գա՛յ դերեմք փրկե-
լու...»: Եւ Հայը կը մարտիրոսանայ
տակաւին Գո խաչին փաթթուած և Գո
տաճարներուն սննդ փարած լոռիցի
Սարգիսը և աղիւսը՝ Գո տաճարներուն, և
Արեւելքի մէջ Գրիստանէութեան օրդա-
նը աստուածատունէ զբախող, Հայաս-
տան:

դրն ու ժողովուրդը, Թափորին առջև
ն կրկու հսկաներ կը կռնն կարմիր
պայանիչ ապաստարար հսկայ դռքը, որ
հազեր էր Մուսա լեռան վրայ և որ ամբ-
ռէր էր այդ նոյն հրամանաւորակն և
հսկաներէն. . . Հիւանդանոցը ըլլալով կին
լան առջև կանչէ կ'աւել Թափորն ու

24 Հոկտ, Կիբրակի

ԵՆԸ ըլլալով նաև Եւրոպացի հերերին
տոնք քանցս կը յայտեն իրենց յու-
նեմն ու սղանչացումը

Սեռ պատարագին, Թափորով եկե-
ացինք ճամբայ կ'ելլէն Սրբականը, հի-
ւերն ու փողովուրդը, Թափորին առջե-
ն երկու հակահեր կը կրեն կարծիք
յայանիչ ազատարար հեկա դռօշ, որ
հազրէ էր Մուսա լիւան վրայ և որ ան-
վեր էր այդ նոյն հրաշմանաւորէն և
հրաշմանաւորէն... Հիւսիսայնոցը չըլլախովի
նաև առջև կանգ հ'աւան Թափորին ու

(*) Դար, հախարդ թիւէն եւ վերջ:

մինչև որ առիթը ներկայանար և յարմար
առիթը եկած համարեցին մայիս ամսուան
մեջ: Ան առոնն էր որ հրամանները
արձակուեցան և այս հրամանները ամեն
տեղի չամար է: Պոլսն եկան՝ Մէկ թա-
ւն տեղի, կառավարիչները գլխաւորտ
մարդասէր մարդիկ ըլլալով՝ մերիցեցին
հրամանները դործադրել և ջանացին ի-
նոնց ձեռքէն եկած պաշտպանութիւնը
միայն տարազաւ Հայկերուն կը լսեմ թէ
հրկու տեղ կառավարիչները պարտաւան-
դուած են՝ եկած հրամանները գործադրել
ուսկիցնուս պատճառաւ, ու այս կերպով

Սրբազանը կը դառնայ կ'որոշէ իրեն հե-
տեւոր բարձրագոյն հիւրերն ու բո-
լոր ներկայները, և մաղթանքներ կ'ընէ
Յրամանային, Անդրիոյ ու Դանիէլի ինքնաշարժ
կ'ընենք, յաջողութեան համար: Հոս
հիւրերը հրաժեշտ կ'առնեն և կ'ուղղուին
գէտի նաւամատոյցը: Զամբուն վրայ
բարեւի կեցած են մեր զօրքերը, ու մին-
չեւ որ հրամանատարն իր հետեւորդներու
վր շողենաւ կը մտնէ՝ չեն դադարէր «Ալի-
ի» մտած, Ալի լ'Ահլիքի, Ալի լ'Ահլի-
ի» պատուով ծախանալէն, որոնք կը
պատահանէ հրամանատարը դիւանի ի
մեծին՝ բարեւելով իր երկու կողմին վրայ
շարունակ կարիքները: Հրամանատարն իր
առանձին շողենալով և միւս հիւրերը
զիրենք բերող նաւով՝ հաղթ թէ բաժ-
նուած են նաւամատոյցէն, ահա այս
անգամ ալ պարիկներն են, մանչ և աղ-
ջիկ, որոնք զիրք բաժնած ծովերէն եր-
կայնքը իրենց դպրոցներուն ըսկին
մէջ, անընդհատ կը ծախանալեն: Յե-
տոյ հայրենաշունչ երգ մըն է որ ծայր
կուտայ հազարաւոր աշակերտներու բեր-
նէն... Տեսարանը խորապէս կը լուսն
հրամանատարը՝ որ դիմումը դանդաղե-
ցնել կուտայ իր շողենալովին գնացը,
աւելի երկար և աւելի մտնէ տիմանլու
և բարեւելու համար տղաքը: Զորեւա-
կոյնը հետագայ է արդէն, երբ մեր պըզ-
տիկները վերջին Ալի լ'Ահլի մըն ալ
կը հաղցեն անոր...:

Բանալի ընկերութեան տնօրէնին
կողմանէ մասնաւորապէս տրամադրուած
շողենալով մը Սրբազանն ալ, Բաղա-
ճական ժողովի անդամներով (Պ. Պ. Լա-
ւանեան, Քէչեան, Դաւթբեկեան և Արտա-
նեան) կը մեկնին Բեմին: Հոս պէտք է
շնորհակալութեամբ յիշել Պ. Տիւմշի
ամէն կերպով սիրալոյս մատուցած
ծառայութիւնները Հայերուս:

Հանգչանքու և ուրախութեան
ներու է՝ նա առաւ շարքերը եղաւ այս: Կը
յուսանք որ, օգնել չցրած, զեռ ևս
ուրիշներ ալ պիտի գան: Ու բոլոր այս
չքնի հանգչանքու նկարագրութեանը ը-
րած ստեղծիկ՝ չպիտի մոռնանք բարե-
կուրթեամբ արձանագրելու որ այսօր,
կիրակի, սկսաւ նաև թէյի բաշխումը:
Ասկից վերջ, ամէն օր կանոնադրապէս
մեր զաղթականները առաւուն 8ին և ի-
րիկուան 5ին թէյ պիտի ունենան խը-
մելիք, ինչ որ կենսական կարեւորու-
թիւն ունեցող խնդրի մը լուծումն է:
Ասկէ զատ՝ երկուշաբթի օրը ընէ սկսեալ
զպարի 1130 աշակերտներուն պիտի
տրուի, դպրոցի աւարտման, մէկ մէկ
պարթիկ ճեմակ հաց, որ Ամերիկեան
կարմիր խաչի նուէրներու, շարքին ա-
ռաւելին է: Սոյն ընկերութեանը որոշած է
հոնէ կատարելուն 12 տարեկան զա-
պահարկման պէտք մը, ընդհա-
նակի հրահանգն չենք, որ վկայեալ
բոլոր հրահանգաւորները մը զրկել մեզի:
Հազար շնորհակալութեան իրենց:

Կ'իմաստէ որ Պ. Տիւմշի զանա-
տալած է 2 օրեր անապատ մը ընելու
անարակալներու յատուկ նոր խմանու-
ցին ի նպատակ Այս խմանոցը ամենա-
կարեւոր դեր մը խաղալու կոչուած է,
որով ամէն կերպով արժանի է բարե-
օրինակու օժանդակութեան:

Առաջնորդ Ս. իր բոլոր պաշտ-
հետեւորդներուն և ուսուսողներուն մէկ
մասին հետ, կը մեկնի վաղը ցորեկի թե-
նով դէպի Գաւիթ:

Բոլոր մարտի Հայկական Բանակա-
տեղին մէջ կերակի օր կապարուած է
պիսկոպոսական պատարագի այս հանգչ-
սին նկարագրութեանը, բայց ի վերեւ հը-
րատարակուած թղթակցութեան, ստա-
նաճ ենք նաև Տ. Տ. Հրաման Արտա-
նեանի և Գաբրիէլ Թէքեանի՝ որոնք կը վու-
թանք մեր նորակալութիւնը յայտնելու:
Այս առթիւ Տ. Արտաեան հետեւեալն ալ
հրահանգած է մեզ.

«Հիմա, սերիկի, կարեւոր խնդիր
մը կայ, պիտի խնդրեմ որ լրագրական
աղբիկ մը հանէք որ 30 ոսկիի դու-
մար մը գործառնէ և 2 հատ գուլաշի
մեքենայ դնուելով աշխատանքներու սկըս-
ուի: Այսօր իմացանք թէ խալ, բանա-
կին նուէր տրուելու համար մասաւորա-
պէս 100,000ական բուրդ գուլաշի և
բուրդ ձեռնոցի խնդրանք կայ՝ որոնք
չափ չունենալու հետեւեալ մեր բնիկն
մէջ, այս կերպով թէ՛ դործ հայրթայթած
կըլլանք զաղթականներուն և թէ՛ ծու-
լութեան անարդարացի խնդանք զի-
քենք զիրք պահած կ'ըլլանք: Իմ մտա-

ծած ձեռք սա է. ես 2 ոսկի կը վճարեմ և
այսօր իսկ կը յանձնեմ Առաջնորդ Ս. ին-
քուն հետ սենեկակից եմ հոս դալէս ի
վեր. կը յուսամ որ մինչև 10 ոսկիի
հասցնեմ իմ բարեկամներուն շըջանալէն
երկու-քական ոսկի գանձելով: Կը մնայ
20 ոսկի մը եւս, որով կարելի ըլլայ 2
մեքենայ գնել: Գոնէ 10 հայ չպիտի
գանուին որ անմիջապէս երկու-քական
ոսկի ուղարկեն Առաջնորդ Ս. ին-
քայի մեքենաներու գնումին համար:
Այլ ընդունելը ապագային մեծ դուռնա-
կութեան մը պիտի դառն տեսնելով օրէ
օր արեւմտեանը դարգացումը Բեմին
մէջ»:

ԱՂԳԱՅԻՆ ԳՐՈՆԻԿ

ՀԱՅՈՑ ԿԱՅՈՒԹԻՒՆԸ

ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ ՆԻ ՀՅՅԵՐԸ

«Թայմը» թղթակիցը Ուաշինգթը-
նէն Հոկտ. 13 թուականու հետեւեալ կը
հեռագրէ իր թերթին.

«Պոլսոյ Ամերիկեան դեսպանը, Պ.
Մօրլընթաւ, կը տեղեկացրէ թէ Պաշտա-
նեան կացութեանը (Պոլսկարիոյ միջամ-
տութեանը) յառաջ բերած է հայաշինչ
քաղաքականութեան նոր պայթում մը:
Կոտորածները վերականգնելու Ամերիկեան
կառավարութեան ճիշդը բոլորովին ձա-
խողած են: Ո՛ր և է կարեւորութեան չե-
տրուած իր ուղղած դիտողութեաններուն
և բողոքներուն, ու այս վերջնային կոպ-
տումը թէ պիտի թողաւոր չայլու-
թանք մը թուի ըլլալ: Ամերիկային
Պ. Մօրլընթաւի զրկումը 20,000 ոսկիի
գումարը ի նպատակ Հայերուն գործածե-
լու համար ու է միջոց ու դերութիւն
չէ տրուած ցարէ թուրք կառավարու-
թեան կողմէ: Որով դիպանքը դուրսն
զգնելու բացարձակ պիտարութեան
մատուցած է: Գերմանիայ պիտի օգնէ
արմատաւորութիւն մը պիտի չի ցուցնէ
միջամտելու Բ. Դրան մօտը»:

«Էքս Թը Բառ» կը գրէ թէ յունա-
կան պաշտօնական լուրի մը համաձայն
Պոլսկարիա թուրք իշխանութեանը յանձ-
ներ է պատերազմին սկիզբէն ի վեր գին-
ուսարդութեան փախած և Պոլսկարիա
այսպատման Եփեսոսը և այլ ցեղերու
պատկանող քրիստոնեաները: Այս դաս-
լիքներուն պատիժը սոսկալի պիտի ըլ-
լայ՝ կ'աւելցնէ ֆրանսական թերթը:
Կարելի է երեւակայել թէ ինչ պիտի
ըլլայ արդարեւ պատիժը, ինչպէս կարելի
է ենթադրել որ «այլ ցեղերու պատկա-
նող քրիստոնեաները» մեծ մասամբ կը
բազմաթիւ չալիքն...:

Բոլոր զարդ ապագային և հայաշինչ
երկրորդ ալ, ո՛ր Պոլսկարիա, մեզի հա-
մար երկարաձգումը պիտի ըլլայ եղեր
թղթական անթոյապարս հոգին, մէկ մաս-
նաճիւղը այն դժուրին ուր վառելու
վրայ են մեր ցեղը, որուն բախտակիցն
էր հազիւ քանի մը տասնեակ տարիներ
առաջ...:

Մարդուանկն նամակ մը.— Թանթայէն
բարեկամ մը կը հաղորդէ մեզ թէ իր

ՀՆՈՒԱԳՐԱԼՈՒՐՆԵՐ

60000 ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ ՓԱՍՏԻՍԸ

Սեպտեմբ. 25. — Յրաման, գինու-
նորը, երեկ, կրտսէ՝ Վաշինգթոն-Ֆրանկ-
վայի ճակատին վրայ 3 պոլսկար գոր-
ւածներուն վրայ (60,000 հոգի) յարձա-
կելով գանձեց ցերեզման վիճակի մէջ
գէպ ի Սերպիլովար սահմանադրու-
մէնցին: Յրամանայի տասնեակ մը մեռ-
եալներ և մէկքանի տասնեակ ալ վիրա-
ւորներ ունեցան: Պոլսկարները 75 հոգի
կրակէն շարժուելով ծանր կորուստներ
կրեցին...:

Գրիմորի, 25. — Անթիլ հետազոտ
կ'ընենք ինչ իտալական տորմի մը
պոլսկարական ծովերէրթի ուղեւորման
և պոլսկարի պրոմոցիոն վրայ է:

Սերպիական Զակարտէն

Աթէնք, 25. — Նիշէն 24 թուակա-
նով կ'ընենք թէ Աւստրոգերման յար-

Տ. Արտաեանի մոյն թելադրութեանը
կը յանձնեց մեր ընթերցողներուն ու-
շաղթութեան թէպէտ Առաջնորդարանի
Պաշտ. Յայտարարութեան համաձայն պաշ-
տօնապէս չի մատնանշուել որ, բայց Տ.
Արտաեանի իբրեւ Գաւիթի Գաղ. Ժողո-
վոյ անդամ ունեցած պաշտօնական նա-
ղամանքն ու Բօր-Մարտի մէջ Առաջնորդ
Ս. ինքն սենեկակից ըլլալը բաւական
երաշխաւորութիւններ են, ըստ մեզ,
որպէս իր առաջարկը գոնէ կէս-պաշ-
տօնական նկատուի և ըստ այնմ գոնէ
այն գործնական ընդունելութեանը որուն
արժանի է:

Կինը, որ բնիկ Մարգարանցի է, Սեպտ.
15/28 թուականու հետեւեալ կարճ նա-
մակը ստացած է Մարգարանցի.

«Երեւոյ մարտի ի վեր է որ ձեր նա-
մակը ստացած ենք, և, մայրա, Ազնի-
ւը և իր երեք դուստրերը և փոքր եղ-
բայր հոս ենք: Կը յուսանք որ դուք ալ
աղէկ էք և պիտի գրէք մեզի կարելի ե-
ղածին չափ շուտ, հանցեք մեզի դրամ
զրկել»:

Այս նամակը պատրու աղիկն է կը
հետեւցնէ թէ, քանի որ մօրը, քրոջը և
փոքր եղբորը մասին միայն յիշատակու-
թիւն եղած է անոր մէջ, ուրեմն իր
բազմամեծ ընտանիքին միացեալ ան-
գամները, մասնաւորապէս բոլոր պիտի
որոնք մէջ միշտ իսկ կայր ձեռնարկներ
կան և որոնք միշտ Գաւիթի սկիզբը
ողջ էին, տարադրուած են իսկ դրամ
ուղեւորէ կարելի է խորհիլ թէ Մար-
գարանի տուններն ալ փակուած են, քա-
նի որ դրամի պէտք ունեցող պէնք չեն
անոնք: Միակ ստալի հետեւեալութեանը այս
նամակին, որ է՝ թէ Մարգարանցի մէջ
կայն ողջ մնացած Հայեր, հաւանորէն
միայն չենք և ազգային, որոնք աղ-
բայր: Համար օգնութեան պէտք ունին
կը մնայ գանձի այլ օգնութեանը հասցը-
նելու միջոցը:

ՀԻՄՆՈՒԱՍ

ԱՂԳ. ՆԱԶԵՐՈՒ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ

(Յուլայի Գանիթի)

Տեսարժ.	Ե. Դ.
Իշխանեան եղբայր.	400.
Մ. Մանուկեան (Աղեքս.)	400.
Գ. Գրիգորեան	300.
Կ. և Լ. Կիւղէլիմեան	200.
Օր. Փայլածու Ամառեան	200.
Ն. Չաքըճեան (տարեկան)	200.
Յ. և Ա. Հաճեան (Աղեքս.)	100.
Մ. Գրիգորեան	100.
Տիկ. Արաքսի Ամառեան	100.
Մ. Ամառեան	100.
Մ. Շահապեան	50.
Մ. Ֆեթիշեան	50.
Տօքթ. Ս. Մարգարեան	50.
Յ. Թուրքմանեան (Աղեքս.)	20.
	2270.
Նախորդ գումար	147.001.7
	149.271.7

«Սուկիոյ դիւցազնագրութիւն» կ'
«Պալանքան զաւարթ» յօդակներուն զա-
րուակութիւնները յաջորդ թիւով:

Ներք որոնք հեծելազօրքի պարզ արշա-
ւանք մը փորձած էին հոն, ետ մղու-
ցան Չինուոր. կըրորները կը յայտա-
բարին թէ սերպ զինուորները պոլսկա-
րական հողը մտած են:

Աթէնք, 25. — Գաւիթի օրնա-
ւորու տորմիները դարձեալ Տեղեւորանի
և Բօրթօ Լաօսի վրայ յարձակելով գին-
ուսարական տեսակետով կարեւոր վնաս-
ներ պատճառեցին:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ

Աթէնք, 25. — Գ. Վէնիզլոս Ա-
թէնք վերադառնալով իր կուսակիցներին
մօղակ հրահրեց:

Արեւելեան Զակարտէն

Լոնտոն, 24. — Բեթրուկառէն ոչ-
պաշտօնական լուրեր կ'ընենք թէ
պատերազմի տագնապալի շրջանը վեր-
ջացած է և թէ Ռուսք այս միջոցիս ա-
մենուրեք նախապարձակ են: Մօք.

Լոնտոն, 25. — Պէրլինգէն զեկոյց
մը կ'ընդունի թէ առական ստուարա-
թիւ ուժեր աւելի նաւալ թիւով գերման
ուժերու քաշուի: Այսպէս են Իլլիւ-
քէն և ուսական հակառակ ուրիշ կէտե-
րէն: Չեկոյցը ի վեր կը հանէ ուժեղու-
թիւնը առական յարձակումներուն ու-
րոնք Գերմանացւոյ կողմէ հա մղուած
են կ'ընէ:

Իտալական Զակարտէն

Հոմ, 25. — Չեկոյց մը կ'ընենք թէ
կիրակի օրը իտալացիք կարգին և Ատի-
թի լինի միջև Ալթիսմոյի լեռնէն վար
իշած և թշնամի երկու մարտիկներ
ու իսպանի կրակին առկ՝ գործով մը
զրաւած են ճիշտ զերեք որոնք Ռե-
վալէն Մօռի տանող ճամբան կը կաղմնէ:
Իտալացիք թշնամի խառնակներուն մէջ
առաւ նիւթեղներու տիրացան: Ռե-
նաճի հովիտին մէջ թշնամոյն զինու-
թին երեք յարձակումները ետ մղուելով
թշնամին փախուստի մատուցեալ և
մինչև իր խառնակը իտալացւոյ կողմէ
հետապնդուեցաւ: Մըճիկ մէջ թշնամին
երկու յարձակումներով յաջողեցաւ ի-
տալ. զինները մտնել, բայց Աթէնքերը
կորուստ խառնակը վերադարձեցին ի-
տալացիք 300 զինակ թաղեցին և բաղմա-
թիւ զինները բռնեցին իտալացիք Բու-
վայի շրջանին մէջ նոյնպէս դրամով մը
ամուր խրամ մը գրաւեցին:

Հոմ, 25. — Պատերազմի սկըսեա-
ւորութեանէն մինչև պատերազմի վերջ-
բոլոր համար Աւստրիացի զերեքները
280000 կը բարձրանան ի փոխարէն մի-
միայն 1000 իտալացի զերեքներու:

Թուրքիոյ մէջ

Լոնտոն, 25. — Երեսի. Ժողովոյ
նախագահ Զալի պէյ, արտ. զո. ծոց նա-
խարար անուանուած է. մինչև հիմա
այդ պաշտօնը արժամապէս մեծ եպար-
քուր կը վարէր:

Ամսթերամ, 25. — Պոլսէն հեռա-
գիր մը լուր կուտայ թէ Պոլսոյ նախ-
կին զեյման դեսպան Պ. Վանիկեան
կարճ հրահրութեան մը վերջ մնած է:
Յիշեալը կ'օգտին և Գրիպառի Գալիս
մտնելուն և անոր հետեւեալներուն
պատահականութեան կողմէ:

Արեւելեան Զակարտէն

ՅՈՒՆ. ՅԱՅՈՒԹԻՒՆ

Բարիք, 25. — Շամբաների մէջ Գեր-
մանական յարձակում մը արեւմտեան
որ «Լա Բուրթի» անուանալ ամենա-
կարեւոր ամրութիւնը կը պարտահա-
րաւորեցաւ իսլամական շարժումը
զինեկ, երեք տարեւ դարգաւորներու
պատկանող զինները բռնեցին: Գերման
կորուստները ծանր եղան:

ՎԵՐՁԻՆ ԺԱՄ

Սերպիական Զակարտէն

Աթէնք, 27. — Սերպեր յաճախ կ'ու-
նի վերջ Վիկար (Բեթրուկի) գրաւելին:
Բարիք, 26. — Պոլսկարները Հոկ. 22ին
Սերպիկայի Երանի մէջ գտնուող Յրամա-
նութեան վրայ յարձակեցան, բայց Յրամ-
անցիկ բռնակին կասեցեալպէս պարտ-
քան մասնցին:

ՍԵՐԱՆԻՔ ԱՆԳԼԱՅԻՆ ՔԱՆԱԿ

Լոնտոն, 20. — Լաւերու ժողովին մէջ
Հար Լոսպրեմ հարցուց թէ արդեօք կառա-
վարութեան և իր նախկին ու իր զինու-
որդականները գո՞նէ կ'ընեն Անգլիոյ զին-
աւանման վերաբերման, եւ արդեօք կասա-
րեալպէս ինքնապաշտ կը յարաբերուին:

Եւ օգն. զօր և ուղեւոր զրկուելու
խնդիր: Լոս Լեմաստի պատասխանեց թէ
Պ. Վեիքիլիոյ խնդրանքին վրայ որոշուած
այս առաւել միջոց է նկատուի իբրեւ յա-
նապապի աւելի կարեւոր ուժերու: Յու-
նասան իր զաւեարդին համաձայն չգործե-
լով՝ բռնակին Սերպիոյ մէջ յառաջացած
աղբիք: Անգլ. Եւ Յրամա. զին. ու նաւա-
լին խառնակները կաղութեան մասին
խորհրդակցելու վրայ են: Կառավարութիւնը
պիտի գտնուան անպարտաճօ գործի, ալ
ամեն մէկ, միջոցի համար լաւագոյն
զին. կարծիք պիտի առնէ:

Արեւելեան Զակարտէն

Բարիք, 26 (Սեպտ. 2.). — Կոլար Բաղ
առ Բաղ Եւրոպական Շամբաների մէջ
Լա Բուրթի կեղծուր, փոքր զինակներու
մեծութիւն: Սեր Գերմաներու յաճախ
ուրիշը եւ իսլամական յարձակողներ
բռնակին հակադարձակումներու հիշեր
բեկանցին: Մասին հիւս. արեւելեան կող-
մը փոքր յարձակում մը մեր Եւր Գեր-
ման զինեւոր մօտ եղող Գերման խա-
մ մը զիւրացան:

Բարիք, 27. — Երեսի. Ժողովոյ մը
բանցները ծայրաքորեան ոգեւորուած են:
Նախարարական փոփոխութեան մը մասին
կը խօսուի, որ հիմա հաւանական կը եր-
կանուի:

ԱՆԳԼԱՅԻՆ ԹԱՄԱՐՈՐ ԶՐԱՆՔԱՅԻՆ ՄԵՋ

Բարիք, 27. — Պ. Բուանար Պ. Մի-
լրամի ընկերակցութեամբ կիրակի օրը բա-
նակ մեկնեցաւ, ուր հանդիպեցաւ Ժօրժ
բաղաւորին որ բրիտանական բանակը աչ-
քի անցուց: Երեսի իրիկուն բաղաւոր
է Կալիսի խախտը Յրամա. բանակները
այլեւցին և ներկայ գտնուեցան զաղթա-
լին բանակներուն փառաւոր մէկ օղակ-
ին: Պ. Բուանար Կալիսի խախտին
տուա Պաշտպանի կայր:

Լոնտոն, 26. — Ժօրժ բաղաւորին
Յրամա զաւարտին ամենամեծ կարեւոր-
ութիւն կ'ընծայուի: «Էթ Եր Բարի» կ'ըսէ
պատերազմի սկըսուելուն մեծ մասամբ
կախուած պիտի ունենայ արեւելի որոշում-
ներէն և անոնց արագ գործադրութեան:
Ժօրժ բաղաւորին Յրամայի մէջ ունենա-
լի խօսակցութիւնները անգնանալի ծա-
նալորին մը պիտի մասնակցեն Դաւեա-
կիցներու դասին:

Աթէնք, 27. — Անգլ. ընծովեալ մը Մար-
մարայի մէջ ռազմաւթիք բեռնած «Բար-
մեկ»

